

**Ενδεικτική εφαρμογή της μεθοδολογίας ανάπτυξης του ερμηνευτικού σχολίου  
στο κείμενο του  
Μίλτου Σαχτούρη «Τα χελιδόνια μου»**

**Κείμενο 1.**

**Μίλτος Σαχτούρης, «Τα χελιδόνια μου»**

Δε σας γνωρίζω εφέτος  
καημένα χελιδόνια μου  
πετάτε άραγε όπως άλλοτε  
ή μήπως σε ρόδες πάνω να κυλάτε  
όμως το μάτι σας γιατί έτσι μεγάλωσε  
τεράστιο  
τεράστιο και πορφυρό  
μονάχα ο ουρανός σας έχει απομείνει  
μα να 'ναι για σας τώρα Ουρανός;  
(*Το σκεύος*, 1971)

*Να διατυπώσετε το ερμηνευτικό σας σχόλιο για το ποίημα. Πώς το τεκμηριώνετε;  
Ποια η δική σας στάση απέναντι σ' αυτό; (100-150 λέξεις)*

**Η**

*Αξιοποιώντας τους κειμενικούς δείκτες του ποιήματος (π.χ. εικόνες, συμβολισμούς, επανάληψη, κ.λ.π.) να σχολιάσετε το θέμα/ερώτημα που πιστεύετε ότι τίθεται στο ποίημα αυτό κατά την κρίση σας. (100-150 λέξεις)*

**Διαδικασία**

**1ο στάδιο: Προσεκτική ανάγνωση και ανίχνευση των προσδοκώμενων προθέσεων του ποιητή μέσα από σκόπιμες ενδείξεις.**

Τι παρατηρούμε στο συγκεκριμένο ποίημα:

- Καταρχάς, η εναλλαγή α' ενικού και β' πληθυντικού προσώπου ("γνωρίζω", "σας", "πετάτε", "κυλάτε") παρέχει την αίσθηση διαλόγου ανάμεσα στο ποιητικό υποκείμενο και στα χελιδόνια.
- Ακολούθως, το διαλογικό κλίμα ενισχύεται από τις τρεις συνεχόμενες ερωτήσεις που διατυπώνει το ποιητικό υποκείμενο προς τα χελιδόνια ("Πετάτε άραγε...ή...κυλάτε", "Μα 'να 'ναι...", "...γιατί έτσι μεγάλωσε...")
- Ο χαρακτηρισμός/επίθετο των χελιδονιών «καημένα».
- Η έμφαση στο μάτι των χελιδονιών και τα επίθετα «πορφυρό» και «τεράστιο» (σε επανάληψη) με τα οποία χαρακτηρίζεται αυτό το μάτι.
- Η μεταφορική εικόνα των χελιδονιών που πετούν πάνω σε ρόδες. («...ή μήπως...να κυλάτε...»)
- Η εικόνα του ουρανού στους τελευταίους δύο στίχους με το "ο" στη λέξη «Ουρανός» κεφαλαίο, όταν αυτή επαναλαμβάνεται.

- Η αντίθεση σε επίπεδο χρόνου ανάμεσα στο παρελθόν και στο παρόν («όπως άλλοτε», «φέτος...σας έχει απομείνει»)
- Ο σύντομος τίτλος (έναρθρο ουσιαστικό) και η κτητική αντωνυμία «μου» σε αυτόν.
- Ο συμβολισμός των χελιδονιών και του «Ουρανού».

## **2ο στάδιο: Κατανόηση και ερμηνεία του ποιήματος μέσα από τις παραπάνω ενδείξεις.**

Ο συμβολισμός των χελιδονιών παραπέμπει συνειρμικά στην έννοια της ανύψωσης προς τον ουρανό. Η ανύψωση αυτή των ανθρώπων και συγκεκριμένα των ποιητών - λαμβάνοντας υπόψη την κτητική αντωνυμία “μου”- μπορεί να θεωρηθεί ότι γίνεται σε επίπεδο ηθικών και πνευματικών αξιών. Κατά τον ίδιο τρόπο, ο «Ουρανός» με το πρώτο γράμμα κεφαλαίο, συνειρμικά παραπέμπει τον αναγνώστη αφενός στο «μπλε» χρώμα της απεραντοσύνης και της γαλήνης και αφετέρου στην έννοια και πάλι της ανύψωσης, δηλαδή σε έναν χώρο όπου συμβολικά και απόλυτα εδράζονται οι ηθικές και οι πνευματικές αξίες. Επομένως, αυτό που ελέγχεται από τον ποιητή είναι η ύπαρξη χώρου και η δυνατότητα έκφρασης υψηλών αξιών και έμπνευσης.

Είναι φανερό , λοιπόν, ότι το ποιητικό υποκείμενο διερωτάται για την κατάσταση των παραπάνω («Δεν σας γνωρίζω φέτος»). Η αντίθεση ανάμεσα σε μια παρελθοντική κατάσταση («όπως άλλοτε») όπου η ύπαρξη αξιών και έμπνευσης ήταν εφικτή και στο παρόν («φέτος») αφήνει αναπάντητα ερωτήματα. Μέσα, όμως, από τις αναπάντητες ερωτήσεις, τα ίδια τα υπόλοιπα κειμενικά στοιχεία δίνουν τις απαντήσεις. Με το επίθετο «καημένα» αποτυπώνεται η αρνητική, αξιοθρήνητη κατάσταση την οποία βιώνει ο ποιητής. Το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση της εικόνας των χελιδονιών «να κυλούν πάνω σε ρόδες», στην οποία εκφράζεται με μια πεζή, σχεδόν αντιποιητική εικόνα, ο ευτελισμός των αξιών και των πνευματικών αγαθών. Η εφιαλτική διάσταση αυτής της εποχής αποδίδεται και από τους χαρακτηρισμούς του ματιού ως «πορφυρού», με το βαθυκόκκινο χρώμα να παραπέμπει στο κλίμα βίας και φόνου που μπορεί να επικρατεί εκείνη την εποχή, καθώς και με την επανάληψη του επιθέτου «τεράστιο» ως ένδειξη του τρόμου που προκαλεί η θέαση μιας εφιαλτικής πραγματικότητας.

*[Ο Μ. Σαχτούρης για μια ακόμα φορά αντιστρέφει και παραποιεί την αισθητή πραγματικότητα που επικρατεί μετά τον εμφύλιο για να αποδώσει πιο εύστοχα ακόμα από την ίδια την πραγματικότητα ένα υπερρεαλιστικό, παραμορφωμένο κοσμοείδωλο της πνευματικής και ηθικής σήψης της εποχής του.]*

## **3ο στάδιο: Ενδεικτική διατύπωση του ερμηνευτικού σχολίου**

Από τα παραπάνω διαφαίνεται ότι το ποίημα αναφέρεται στη ζοφερή και σκληρή πραγματικότητα που βιώνει το ποιητικό υποκείμενο. Μέσα από το συμβολισμό των χελιδονιών που επιστρέφουν και αντικρίζουν έναν οδυνηρό τόπο, αναδεικνύεται η θλίψη του ποιητικού υποκειμένου για τον εφιαλτικό κόσμο στον οποίο ζει. Μέσω των ερωτήσεων που απευθύνει στα χελιδόνια (αν πετάνε με τον ίδιο τρόπο ή κυλάνε σε ρόδες και γιατί το μάτι τους μεγάλωσε και είναι πορφυρό) χαρακτηρίζει την εποχή και αναδεικνύει την εφιαλτική της διάσταση. Με τη χρήση της επανάληψης του επιθέτου «τεράστιο» δίνεται έμφαση στην κατάπληξη των πουλιών εξαιτίας αυτού που βλέπουν

και η περιγραφή του ματιού τους ως κόκκινου παραπέμπει στο κλίμα βίας και φόνου που επικρατεί. Οι δύο τελευταίοι στίχοι στους οποίους αναρωτιέται αν ο ουρανός, που είναι ο φυσικός τους χώρος, είναι ακόμα αμόλυντος (*Ουρανός*) και μπορεί να στεγάσει υψηλές αξίες, φωτίζει ακόμα περισσότερο την τελματώδη κατάσταση της εποχής και τη θλίψη του ποιητή. (147 λέξεις)

#### **4ο στάδιο: Τεκμηρίωση με κειμενικά στοιχεία**

Ήδη έγινε σαφές από το 1ο στάδιο ότι τα στοιχεία του κειμένου που υποστηρίζουν αυτή τη διατύπωση είναι:

- Τα σύμβολα (χελιδόνια, ουρανός)
- Οι ερωτήσεις
- Η επανάληψη (“τεράστιο”)
- Το επίθετο (“πορφυρό”)

#### **5ο στάδιο: Προσωπική στάση**

**Η προσωπική στάση απέναντι στο θέμα της εφιαλτικής εποχής μπορεί να απαντηθεί με τη διατύπωση δύο βασικών τοποθετήσεων και των επιφυλάξεων απέναντι σε αυτές αντίστοιχα:**

**Συμφωνία** με την αδυναμία να εκφραστούν υψηλές αξίες μέσα σε ένα εφιαλτικό πλαίσιο και μια παρηκμασμένη εποχή διότι:

- Η εξωτερική, εφιαλτική πραγματικότητα δεν αφήνει περιθώριο για έμπνευση και δημιουργία.
- Οι άνθρωποι τραυματίζονται ψυχικά από τη φρίκη που αντικρίζουν
- Ωστόσο, ποιητής και κοινωνία οφείλουν σε κάποιο βαθμό να μοχθούν για την υπεράσπιση και την αναγέννηση υψηλών αξιών (απόδειξη αυτού αποτελεί άλλωστε και το ίδιο το ποίημα).

**Διαφωνία** με την αδυναμία να εκφραστούν υψηλές αξίες μέσα σε ένα εφιαλτικό πλαίσιο και μια παρηκμασμένη εποχή διότι:

- Είναι χρέος των ποιητών και όλων των ανθρώπων να μοχθούν για μια καλύτερη προοπτική έστω κι αν οι συνθήκες είναι αντίξοες.
- Μια μοιρολατρική αντιμετώπιση δεν πρόκειται να φέρει καμιά αλλαγή προς το καλύτερο.
- Είναι ευθύνη των πνευματικών ανθρώπων να αναλαμβάνουν το χρέος της ανάδειξης των αξιών ακόμα κι αν η εποχή τους δεν προσφέρεται.
- Ωστόσο, είναι λογικό η έμπνευση να στερεύει σε τέτοιες συνθήκες και οι υψηλές αξίες να μην είναι πάντα εύκολο να υπηρετηθούν όταν η ανθρώπινη ψυχή δοκιμάζεται.